

Студентські наукові записки. Серія “Політичні науки”. Матеріали конференції: “Перспективи та загрози демократії у постпомаранчевий період в Україні”. – Острого: Видавництво Національного університету “Острозька академія”, 2010. – Вип. 4. – 150 с. – С.37-40.

Коваль Роман Миколайович,

студент Національного університету “Острозька академія”, спеціальності “політологія”

АБСЕНТЕЇЗМ В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ТА ДИНАМІКА

Метою статті є з'ясувати чи присутнє явище абсентеїзму в Україні, проаналізувати його динаміку розвитку, визначити причини виникнення.

Ключові слова: абсентеїзм, вибори, референдум

Термін “абсентеїзм” походить від латинського “absent”, “absentis” – відсутній та має декілька значень. Широко це поняття трактують, як прояв байдужого ставлення населення до суспільного життя, ухилення від участі в ньому. У вужчому розумінні політичний абсентеїзм це ухилення виборців від участі в голосуванні на виборах до представницьких органів державної влади, президента та референдумах.

Також до абсентеїстів відносять тих людей, котрі обрали позицію пасивності, тобто неучасті в політичному житті. Підкреслимо, що тут пасивність вживаємо, як антонім до слова активність або активна політична позиція.

Зокрема позиція неучасті, яку прийняла особа, стосується тільки тих видів політичної діяльності, де вона може будь-яким чином проявити себе як активна особистість: висловити свою думку, визначити свою належність до будь якої групи чи організації, окреслити своє ставлення до того чи іншого кандидата в депутати парламенту [1].

Початком вивчення феномену абсентеїзму можна вважати ХХ ст. В 1924 році вченими Чикагської школи політичних наук Ч.Е.Мерріаном та Г.Ф.Госселом було проведено інтерв'ювання американських виборців з метою виявлення мотивів ухилення від виборів [2]. В рамках дослідження впливу соціально-економічних умов на електоральну поведінку абсентеїзм вивчали Е.Даус, Д.Істон, Х.Бреди.

Г.Алмонд, Р.Даль, А.Лейпхарт розглядали абсентеїзм як показники демократії суспільства.

Серед українських вчених, можна назвати Р.Губань, котрий досліджував явище абсентеїзму серед громадян України. Ю.Г. Волкова, В.И.

Добренькова досліджували даний феномен серед молоді Російської федерації.

В даній статті увагу звернуто на один з аспектів абсентеїзму, а саме: участь громадян у виборах та референдумах в Україні.

Право прийняття політичних рішень громадянам надається не досить часто. Така участь дозволяє легітимізувати політичну владу в державі, забезпечує існування демократії та підвищує рівень контролю влади суспільством. Свій аналіз хочу розпочати з часів становлення України, як незалежної держави до виборів Президента України у 2010 році.

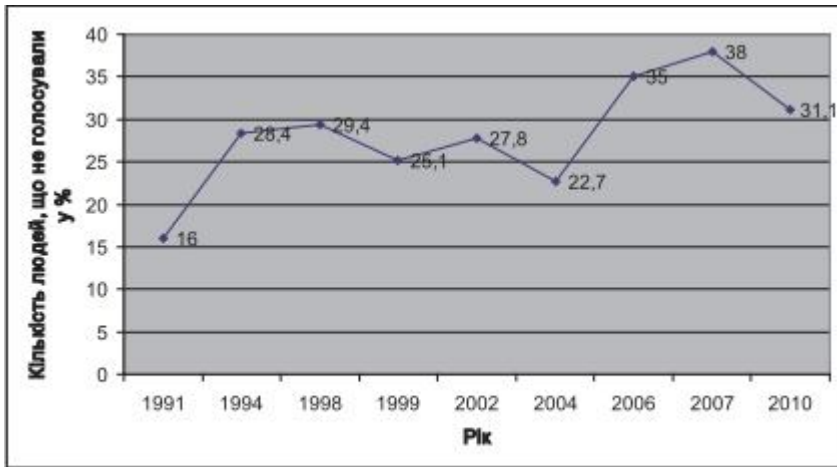

Рис. 1.

Аналізуючи графік (Рис. 1) ми бачимо, що починаючи з 1991 року, коли був проведений Всеукраїнський референдум про проголошення незалежності України, кількість громадян, які беруть участь у голосуванні поступово зменшується.

У референдумі 1991 року участь у виборах брало 84% виборців, парламентських виборах 1998 року – 70,6 %, Президентських виборах 1999 року – 74,9 %, Президентських виборах 2010 року – 68,9%.

Найменша кількість неявки на виборах зафіксована на Всеукраїнському референдумі про проголошення незалежності України 1 грудня 1991 року. На референдум було винесено одне питання "Чи підтверджуєте ви акт проголошення незалежності України?". Громадяни України висловились на підтримку незалежності. У референдумі брало участь 32 млн. жителів, з яких 28 млн. проголосувало "За". Ця подія за 19 років

незалежності тримає рекорд серед волевиявлень громадян. Є свідченням, що для людей було дуже важливо висловити свою власну думку. Громадяни вірили в краще життя у незалежній суверенній державі.

Другим найвищим показником електоральної активності стали події 2004 року, котрі прийнято називати “Помаранчевою революцією”. У 2004 році відбувались вибори Президента України. Леонід Кучма покидає театр політичних ігор. Для участі в Президентській кампанії зареєстровано 26 конкурентів, проте реально боротьба проходила між двома кандидатами – Віктором Ющенком та Віктором Януковичем. Вибори відбувались за системою абсолютної більшості. У випадку, якщо кандидат не набирає абсолютної більшості голосів, відбувається другий тур виборів між двома лідерами.

В другому турі перемагає провладний кандидат Віктор Янукович з незначним відривом. Опозиція висловлює свою незгоду з виборами та закликає людей вийти на вулиці для початку мітингувального протесту.

3 грудня 2004 року Верховний Суд України визнає вибори не дійсними. Відбувається третій тур виборів, в якому перемогу здобуває опозиційний кандидат Віктор Ющенко.

Події “Майдану”, отруєння опозиційного кандидата, реальна можливість змінити політичний режим через зміну лідера держави – саме це стало каталізатором та застало людей проявити свою громадську позицію через голосування.

В період Президентства Леоніда Кучми (1994-2004 р.) можемо прослідкувати приблизно стабільну кількість не явки на вибори – біля 29 %.

Британський політолог Т.Кузьо слідом за Т.Каротерсом та деякими іншими західними вченими пропонує визначити Україні як “гібридну державу”, зі змагальним авторитарним режимом. Політичний процес у такій державі визначається застоєм, корупцією, домінуванням еліт, які мають малу підтримку населення.

Однією з характеристик такого типу держави є низький рівень політичної участі в період між виборами. Вибори дають непевні результати, тому мають низьку легітимність [3].

Отже, низька явка на виборах пояснюється типом політичного режиму.

З 2006 року кількість абсентеїстів різко зростає до 38 %. Такий відсоток пояснюється великою розчарованістю людей у владі. Громадяни хотіли бачити політичні, економічні, соціальні зміни. Натомість були сварки всередині помаранчевої команди. Розпуск уряду Ю. Тимошенко, позачергові вибори до Верховної Ради. Реальний рівень життя відрізнявся від людських прагнень. Це все вплинуло на довіру до влади, підтримку людей та на прагнення волевиявлення.

Під час дослідження абсентеїзму, використовуючи коефіцієнт кореляції Пірсона R^2 , з’ясовано, що за шкалою Чеддока існує помірна залежність між проявом абсентеїзму та номінальним валовим внутрішнім продуктом на душу населення. Такий коефіцієнт складає 0,56.

Отже, можемо підсумувати, що рівень явки на вибори та референдуми залежить від рівня довіри громадян до влади, віри громадян в можливість впливати на владу, типу політичного режиму та економічного стану держави.

Якщо відповідати на питання “Чи існує в Україні абсентеїзм?”, то можна сказати, що дане явище знаходиться на початковій стадії і має в своєму русі синусоїдні коливання. На мою думку така характеристика руху буде спостерігатися й надалі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Абсентизм [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.emc.komi.com/02/01/012.htm> – Заголовок з екрана.

2. Иванова Ю. Абсентеизм как фактор избирательного процесса в современной России [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/170344.html> – Заголовок з екрана.

3. Мацієвський Ю. Між авторитаризмом і демократією: політичний режим після „помаранчевої революції” [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=63&c=1399> – Заголовок з екрана.

4. International IDEA | Country View [Electronic resource] // Mode of access: <http://idea.int/vt/countryview.cfm?renderforprint=1&CountryCode=UA> – Title from the screen.